

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ  
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ  
ФАКУЛЬТЕТ ОПЕРАТИВНО-РЯТУВАЛЬНИХ СИЛ  
КАФЕДРА ПОЖЕЖНОЇ ТАКТИКИ ТА АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНОЇ РОБОТИ

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**  
**«Організація аварійно-рятувальних робіт»**

назва навчальної дисципліни

**циклу професійної (вибіркової) підготовки**

обов'язкова загальна або обов'язкова професійна або вибіркова

за освітньою (освітньо-професійною, освітньо-науковою) програмою

**«Пожежна безпека»**

назва освітньої програми

підготовки здобувачів **першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

найменування освітнього ступеня

у галузі знань **26 «Цивільна безпека»**

код та найменування галузі знань

за спеціальністю **261 «Пожежна безпека»**

код та найменування спеціальності

Рекомендовано кафедрою пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт  
на: 2024-2025 навчальний рік  
Протокол від 19 серпня 2024 року № 16

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни  
**«Організація аварійно-рятувальних робіт»**  
(назва навчальної дисципліни)

2024 рік

## Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни.

Організація аварійно-рятувальних робіт – вибіркова дисципліна циклу професійної підготовки фахівців за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти в галузі знань 26 «Цивільна безпека», спеціальності 261 «Пожежна безпека».

Знання отримані під час вивчення навчальної дисципліни «Організація аварійно-рятувальних робіт» формують у здобувачів вищої освіти теоретичні знання та практичні навички щодо методики проведення та організації аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, застосування відповідних способів та технологій ліквідації наслідків НС, технічних характеристик аварійно-рятувального інструменту та оснащення, особливостей їх застосування, прийомів та способів ліквідування аварійних ситуацій, проведення розвідки зони НС та маршрутів руху, проведення необхідних оперативно-тактичних розрахунків, локалізації та ліквідації вражаючих факторів джерел НС, організації та забезпечення дотримання правил безпеки праці під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, в т.ч. воєнного характеру.

## Інформація про науково-педагогічних працівників

Загальна інформація	Федоренко Дмитро Сергійович, доцент кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт факультету оперативно-рятувальних сил, канд. істор. наук
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет № 230.
E-mail	fedorenko_dmytro@chipb.org.in
Наукові інтереси	Організація і тактика ведення аварійно-рятувальних робіт та гасіння пожеж
Професійні здібності	- навички аналізу науково-технічної, довідникової, нормативної літератури; - професійні знання і досвід ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та гасіння пожеж; - інструктор регіонального тренінгового центру порятунку – підтримка системи підготовки ДПО та професійних аварійних служб в Україні
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Профіль у Google Scholar: <a href="https://scholar.google.com/citations?user=&amp;user=буqHYygAAAJ">https://scholar.google.com/citations?user=&amp;user=буqHYygAAAJ</a> Профіль у ORCID: <a href="https://orcid.org/0000-0002-2069-7760">https://orcid.org/0000-0002-2069-7760</a>
Загальна інформація	Кришталь Василь Миколайович, доцент кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт факультету оперативно-рятувальних сил, канд. тех. наук
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет № 230.
E-mail	kryshstal_vasyl@chipb.org.in
Наукові інтереси	Комплектування аварійним обладнанням аварійно-рятувальної техніки
Професійні здібності	- навички аналізу науково-технічної, довідникової, нормативної літератури; - професійні знання і досвід ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та гасіння пожеж
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Профіль у ORCID: <a href="https://orcid.org/0000-0002-1430-7404">https://orcid.org/0000-0002-1430-7404</a> Профіль у Google Scholar: <a href="https://scholar.google.com/citations?view_op=new_articles&amp;hl=uk&amp;imq=Vasiliu+Krishtal#">https://scholar.google.com/citations?view_op=new_articles&amp;hl=uk&amp;imq=Vasiliu+Krishtal#</a> Профіль у SCOPUS:

	<a href="https://www.scopus.com/search/form.uri?display=authorLookup#author">https://www.scopus.com/search/form.uri?display=authorLookup#author</a>
Загальна інформація	Таран Ігор Віталійович, старший викладач кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт факультету оперативно-рятувальних сил
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет № 238.
E-mail	<a href="mailto:taran_igor@chipb.org.in">taran_igor@chipb.org.in</a>
Наукові інтереси	Організація і тактика ведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт
Професійні здібності	- навички аналізу науково-технічної, довідникової, нормативної та патентної літератури; - професійні знання і досвід ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій; - інструктор з використання гідравлічного, пневматичного та аварійно-рятувального обладнання ТМ Weber Rescue
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Профіль у ORCID: <a href="https://orcid.org/0009-0003-2600-3824">https://orcid.org/0009-0003-2600-3824</a>
Загальна інформація	Щепак Сергій Васильович викладач кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт факультету оперативно-рятувальних сил
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет № 230.
E-mail	<a href="mailto:shchepak_serhii@chipb.org.in">shchepak_serhii@chipb.org.in</a>
Наукові інтереси	Організація і тактика ведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт
Професійні здібності	- навички аналізу науково-технічної, довідникової, нормативної та патентної літератури; - професійні знання і досвід ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та гасіння пожеж;
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Профіль у ORCID: <a href="https://orcid.org/0009-0009-2444-7011">https://orcid.org/0009-0009-2444-7011</a>
Загальна інформація	Чорномаз Іван Костянтинівич, заступник начальника кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт факультету оперативно-рятувальних сил, к.т.н., доцент
Контактна інформація	вул. Онопрієнка, 8 м. Черкаси, 18034, кабінет №238. мобільний номер телефону – 0677336332
E-mail	Іван Чорномаз < <a href="mailto:chornomaz_ivan@chipb.org.in">chornomaz_ivan@chipb.org.in</a> >
Наукові інтереси	- дослідження форм і способів взаємодії аварійно-рятувальних формувань з іншими силами ЦЗ під час ліквідації наслідків НС; - дослідження прийомів і способів ведення оперативних дій підрозділами цивільного захисту в різних умовах
Професійні здібності	професійні знання та досвід роботи у навчальних закладах системи освіти ДСНС України.
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Кандидат технічних наук, 05.13.05 – «Комп'ютерні системи та компоненти». Автор та співавтор 2 колективних монографій, понад 20 наукових фахових публікацій у вітчизняних та міжнародних виданнях.
Загальна інформація	Покалюк Віктор Миколайович, начальник кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт факультету оперативно-рятувальних сил, к. пед. н., доцент
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет №233. Мобільний номер телефону – 0677296698
E-mail	<a href="mailto:Pokaliuk_Viktor@chipb.org.in">Pokaliuk_Viktor@chipb.org.in</a>

Наукові інтереси	професійна підготовка особового складу структурних підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту
Професійні здібності	професійні знання і значний досвід роботи у викладанні технічних дисциплін
Наукова діяльність за освітнім компонентом	кандидат педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти, доцент кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт. Автор однієї монографії та співавтор одної колективної монографії, понад 100 наукових фахових публікацій у вітчизняних та міжнародних виданнях.

### Час та місце проведення занять дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується в навчально-методичному відділі.

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру згідно затвердженого графіку де вказано: час, день та аудиторію. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

**Мета вивчення дисципліни:** формування у здобувачів вищої освіти теоретичних знань та практичних навичок щодо методики проведення та організації аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, застосування відповідних способів та технологій ліквідації наслідків НС, технічних характеристик аварійно-рятувального інструменту та оснащення, особливостей їх застосування, прийомів та способів ліквідування аварійних ситуацій, проведення розвідки зони НС та маршрутів руху, проведення необхідних оперативно-тактичних розрахунків, локалізації та ліквідації вражаючих факторів джерел НС, організації та забезпечення дотримання правил безпеки праці під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

### Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти		
	очна (денна)	заочна (дистанційна)	
		2р.10м.	3р.10м.
<b>Статус дисципліни</b> <i>обов'язкова професійна</i>			
<b>Навчальний рік</b>	2024-2025		
<b>Семестр</b>	6	4	4
<b>Обсяг дисципліни:</b>			
- в кредитах ЄКТС	3	4,5	4,5
- кількість модулів	1	1	1
- загальна кількість годин	90	135	135
<b>Розподіл часу за навчальним планом (в годинах):</b>			
- лекції	10	8	8
- практичні заняття	34	2	2
- семінарські заняття			
- лабораторні заняття			
- курсовий проект (робота)			
- інші види занять			
- самостійна робота	46	80	80
- індивідуальні завдання (науково-дослідне)			
<b>Форма підсумкового контролю</b>			
курсова робота (курсний проект); диференційований залік; екзамен	екзамен	екзамен	екзамен

### 3. Передумови для вивчення дисципліни

Дисципліни, які мають бути вивчені раніше: ОК12 «Термодинаміка і теплопередача»; ОК13 «Теорія розвитку та припинення горіння»; ОК20 «Протипожежна та аварійно-рятувальна техніка».

Результати навчання, які повинні бути здобуті раніше: ПРН4, ПРН5, ПРН6, ПРН16, ПРН19, ПРН20, ПРН27.

### 4. Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Пожежна безпека» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	ПРН
Керувати проведенням робіт з рятування та евакуювання людей, оперативного розгортання сил та засобів; діями з гасіння пожежі; згортанням сил і засобів та поверненням до місця постійної дислокації.	ПРН17
Визначати необхідну та достатню кількість аварійно-рятувальної, протипожежної, спеціальної техніки, засобів зв'язку та пожежно-технічного оснащення, використовуючи можливості їх конструктивних і технічних характеристик.	ПРН19
Оцінювати обстановку на місці проведення аварійно-рятувальних робіт, володіти способами та прийомами пошуку та рятування постраждалих, вміти розраховувати необхідну кількість сил та засобів для проведення аварійно-рятувальних робіт, мати навички роботи з аварійно-рятувальним інструментом, вміти проводити аварійно-рятувальні роботи на транспорті, вміти проводити рятувальні роботи на водних об'єктах.	ПРН26
Аналізувати стан забезпечення готовності караулу до організації та здійснення індивідуального та колективного захисту особового складу та населення від небезпечних чинників наслідків надзвичайних ситуацій.	ПРН33
Вміти застосовувати засоби захисту органів дихання та тіла від небезпечних чинників пожежі та при ліквідації надзвичайних ситуацій.	ПРН34
Дисциплінарні результати навчання	<i>аббревіатура</i>
Керувати проведенням робіт з рятування та евакуювання людей, оперативного розгортання сил та засобів; згортанням сил і засобів та поверненням до місця постійної дислокації.	ДРН17
Аналізувати стан забезпечення готовності караулу до організації та здійснення індивідуального та колективного захисту особового складу від небезпечних чинників наслідків надзвичайних ситуацій.	ДРН33
Вміти застосовувати засоби захисту органів дихання та тіла від небезпечних чинників при ліквідації надзвичайних ситуацій.	ДРН34

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, СК
Здатність працювати як в команді, так і автономно.	ЗК8
Здатність обґрунтовано винаходити рішення щодо дій з гасіння пожеж, рятування та евакуювання людей під час пожежі та проведенні інших пожежно-рятувальних робіт.	ПК25
Здатність до організації та проведення аварійно-рятувальних робіт при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенно та природного характеру.	ПК31
Здатність організовувати та здійснювати індивідуальний та колективний захист особового складу та населення від небезпечних чинників наслідків надзвичайних ситуацій.	ПК38
Очікувані компетентності з дисципліни	<i>аббревіатура</i>

Здатність обґрунтовано винаходити рішення щодо дій з рятування та евакуювання людей під час інших рятувальних робіт.	ОКД25
Здатність організувати та здійснювати індивідуальний та колективний захист особового складу від небезпечних чинників наслідків надзвичайних ситуацій.	ОКД38

## **Програма навчальної дисципліни**

### **МОДУЛЬ 1. АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНІ РОБОТИ В ЗОНІ НС**

#### **Тема 1. Рятування на воді.**

Лекція 1.1. Організація та порядок проведення рятувальних робіт на воді. Порядок надання допомоги та рятування постраждалих на водних об'єктах в умовах воєнного стану.

Практичне заняття 1.2. Рятування та транспортування потерпілого різними способами на воді з використанням табельних і підручних рятувальних засобів. Організація діяльності, склад, укомплектування та оснащення частини підводного розмінування та спеціальних вибухових робіт АРЗ СП ГУ ДСНС України в Черкаській області.

Практичне заняття 1.3. Відпрацювання навичок проведення рятувальних робіт на льоду. Прийоми пересування рятувальника по кризі.

Самостійна робота: Вимоги до рятувального човна. Домедична допомога при втопленні та при попаданні стороннього тіла в дихальні шляхи. Безпека праці під час проведення рятувальних робіт на водних об'єктах. Серцево-легенева реанімація. Порядок надання допомоги в зимових умовах. Запобігання переохолодженню. Умови самопорятунку у випадку потрапляння під кригу.

#### **Тема 2. Технології пошуку та рятування постраждалих при аваріях на авіаційному транспорті.**

Лекція 2.1. Система авіаційного пошуку і рятування. Характеристики аеропорту та повітряних суден, які впливають на дії аварійно-рятувальної та протипожежної служби. Тактика аварійно-рятувальних операцій.

Практичне заняття 2.2. Проведення пошуково-рятувальних та аварійно-рятувальних робіт на авіаційному транспорті. Способи проникнення рятувальників у фюзеляж.

Самостійна робота: Безпека праці при проведенні рятувальних робіт на авіаційному транспорті. Забезпечення безпеки пасажирів при польотах. Порядок рятування пасажирів, що знаходяться в несвідомому стані або мають важкі тілесні ушкодження. Аварійно-рятувальні операції в складних умовах. Тактика аварійно-рятувальних операцій і вимоги до відповідного обладнання. Оперативна тактика та маневри. Аварійний зв'язок. Події, що пов'язані з небезпечними вантажами. Процедури, що застосовуються після авіаційної події. Дії при авіаційних подіях на воді. Оцінка авіаційних подій за межами порогу злітно-посадкової смуги.

#### **Тема 3. Технології пошуку та рятування постраждалих при аваріях на залізничному транспорті.**

Лекція 3.1. Організація аварійно-рятувальних робіт на залізничному транспорті. Ліквідація наслідків НС при пасажирських та вантажних перевезеннях

Практичне заняття 3.2. Проведення аварійно-рятувальних робіт на залізничному транспорті. Робота з АРІ та обладнанням по виконанню отворів для деблокування потерпілих. Особливості проведення АРР на залізничних вагонах.

Самостійна робота: Безпека праці при проведенні рятувальних робіт при аваріях на залізничному транспорті. Урахування маркування небезпечних вантажів під час вибору способу локалізації та ліквідації вражаючих факторів НС. Порядок рятування пасажирів, що знаходяться в несвідомому стані або мають важкі тілесні ушкодження. Способи проникнення рятувальників у вагон. Технологія розкриття купейних дверей та інших конструкцій вагона. Особливості проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт при ліквідації надзвичайних ситуацій унаслідок аварії у метрополітені.

#### **Тема 4. Виживання та життєдіяльність в екстремальних умовах.**

Лекція 4.1. Основи виживання та життєдіяльності рятувальників. Сигнали про місцезнаходження рятувальної групи. Умовні сигнали / жести при проведенні рятувальних та інших невідкладних робіт.

Практичне заняття 4.2. Організація табору. Орієнтування на місцевості. Основні способи визначення відстані до недоступного предмета.

Самостійна робота: Умовні сигнали / жести міжнародної жестової мови при проведенні рятувальних та інших невідкладних робіт. Виживання в лісисто-болотистій місцевості. Особливості автономного виживання в зимових умовах. Особливості виживання в умовах вимушеної автономії на воді. Побудова тимчасового укриття. Добування води, вогню та їжі.

## **Тема 5. Організація робіт при ліквідації наслідків НС в підземних виробках та шахтних спорудах.**

Лекція 5.1. Організація робіт при ліквідації наслідків НС в підземних виробках та шахтних спорудах. Загальні відомості про гірничі роботи і гірські виробки. Види надзвичайних ситуацій на підземних виробках і шахтних спорудах, особливості їх виникнення та розвитку. Основи організації ведення гірничорятувальних робіт. Особливості ліквідації пожеж та проведення аварійно-рятувальних робіт. Ізоляційні перемички.

Практичне заняття 5.2. Рятування людей за допомогою рятувальної триноги комплекті з лебідкою у замкнутих просторах із спуском у колодязь (колектор).

Практичне заняття 5.3. Рятувальні роботи з від'ємних висот з використанням рятувальної триноги та системи поліспаст.

Самостійна робота: Методи вентиляції в умовах аварійних ситуацій у підземних виробках та їх ефективність під час аварій. Аналіз сучасних технічних засобів для пошуку та рятування потерпілих у підземних умовах їх принципи роботи та можливості застосування.



**Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:**

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма навчання					
	Кількість годин за формами навчання					
	усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лаб. заняття	самостійна робота	поточний контроль	
1	2	3	4	5	6	7
<b>6 семестр</b>						
<b>Модуль 1. Аварійно-рятувальні роботи в зоні НС</b>						
Тема 1. Рятування на воді	23	2	12		9	
Тема 2. Технології пошуку та рятування постраждалих при аваріях на авіаційному транспорті	13	2	2		9	
Тема 3. Технології пошуку та рятування постраждалих при аваріях на залізничному транспорті	13	2	2		9	
Тема 4. Вживання та життєдіяльність в екстремальних умовах.	15	2	4		9	
Тема 5. Організація робіт при ліквідації наслідків НС в підземних виробках та шахтних спорудах	24	2	12		10	
Підсумкова модульна (контрольна) робота	2					2
Разом за модулем 2	90	10	32		46	2
<b>Разом</b>	<b>90</b>	<b>10</b>	<b>32</b>		<b>46</b>	<b>2</b>

**Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:**

Назви модулів і тем	Заочна (дистанційна) форма навчання 2р.10м., 3р.10м.					
	Кількість годин за формами навчання					
	усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лаб. заняття	самостійна робота	поточний контроль	
1	2	3	4	5	6	7
<b>6 семестр</b>						
<b>Модуль 1. Аварійно-рятувальні роботи в зоні НС</b>						
Тема 1. Рятування на воді	18	2			16	
Тема 2. Технології пошуку та рятування постраждалих при аваріях на авіаційному транспорті	18	2			16	
Тема 3. Технології пошуку та рятування постраждалих при аваріях на залізничному транспорті	18	2			16	
Тема 4. Вживання та життєдіяльність в екстремальних умовах.	18		2		16	
Тема 5. Організація робіт при ліквідації наслідків НС в підземних виробках та шахтних спорудах	18	2			16	
Підсумкова модульна (контрольна) робота						
Разом за модулем 2	90	8	2		80	
<b>Разом</b>	<b>90</b>	<b>8</b>	<b>2</b>		<b>80</b>	

### Теми лекційних занять для здобувачів вищої освіти

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Очна (денна) форма	Заочна (дистанційна) форма навчання
1.	Лекція 1.1. Організація та порядок проведення рятувальних робіт на воді. Порядок надання допомоги та рятування постраждалих на водних об'єктах в умовах воєнного стану.	2	2
2.	Лекція 2.1 Система авіаційного пошуку і рятування. Характеристики аеропорту та повітряних суден, які впливають на дії аварійно-рятувальної та протипожежної служби. Тактика аварійно-рятувальних операцій.	2	2
3.	Лекція 3.1. Організація аварійно-рятувальних робіт на залізничному транспорті. Ліквідація наслідків НС при пасажирських та вантажних перевезеннях	2	2
4.	Лекція 4.1. Основи виживання та життєдіяльності рятувальників. Сигнали про місцезнаходження рятувальної групи. Умовні сигнали / жести при проведенні рятувальних та інших невідкладних робіт.	2	
5.	Лекція 5.1. Організація робіт при ліквідації наслідків НС в підземних виробках та шахтних спорудах.	2	2
<b>Разом</b>		<b>10</b>	<b>8</b>

### Теми практичних занять для здобувачів вищої освіти

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Очна (денна) форма	Заочна (дистанційна) форма навчання
1.	Практичне заняття 1.2. Рятування та транспортування потерпілого різними способами на воді з використанням табельних і підручних рятувальних засобів. Організація діяльності, склад, укомплектування та оснащення групи пошукових водолазно-рятувальних робіт на прикладі АРЗ СП ГУ ДСНС України в Черкаській області.	6	
2.	Практичне заняття 1.3. Відпрацювання навичок проведення рятувальних робіт на льоду. Прийоми пересування рятувальника по кризі.	6	
3.	Практичне заняття 2.2. Проведення пошуково-рятувальних та аварійно-рятувальних робіт на авіаційному транспорті. Способи проникнення рятувальників у фюзеляж.	2	
4.	Практичне заняття 3.2. Проведення аварійно-рятувальних робіт на залізничному транспорті. Робота з АРІ та обладнанням по виконанню отворів для деблокування потерпілих. Особливості проведення АРР на залізничних вагонах.	2	
5.	Практичне заняття 4.2. Організація табору. Орієнтування на місцевості. Основні способи визначення відстані до недоступного предмета.	4	2

6.	Практичне заняття 5.2. Рятування людей за допомогою рятувальної треноги комплекти з лебідкою у замкнених просторах із спуском у колодязь (колектор).	6	
7.	Практичне заняття 5.3. Рятувальні роботи з від'ємних висот з використанням рятувальної треноги та системи поліспасти.	6	
8.	Підсумкова модульна (контрольна) робота	2	
<b>Разом</b>		<b>34</b>	<b>2</b>

### Індивідуальні завдання (орієнтовна тематика індивідуальних завдань)

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час семінарських занять, так і під час самостійної роботи. Формами виконання індивідуальних завдань є: написання рефератів, есе, дайджесту, аналітичного огляду, аналізу практичних та проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень та ін.

Тематика індивідуальних занять, що наведена у програмі є орієнтовною. Здобувачам надається право вільного вибору теми індивідуальної роботи, що повинна відповідати таким критеріям як: актуальність та відповідність завданням навчальної дисципліни.

Детальний опис форм, вимоги до виконання та критерії оцінювання індивідуальних завдань здобувачів викладені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти.

1. Історія розвитку рятувальних робіт на воді в Україні та світі.
2. Сучасні технології та обладнання для проведення рятувальних робіт на воді.
3. Методи підготовки та тренування рятувальників для роботи на воді.
4. Особливості проведення рятувальних робіт на відкритих водоймах та річках.
5. Правові аспекти та нормативно-правове забезпечення рятувальних робіт на воді.
6. Взаємодія рятувальних служб з іншими організаціями під час надзвичайних ситуацій на воді.
7. Методи пошуку та порятунку зниклих осіб на водних об'єктах.
8. Організація рятувальних робіт на воді в умовах зимового періоду.
9. Роль медичних служб у проведенні рятувальних робіт на воді та надання першої допомоги.
10. Психологічна підготовка рятувальників до роботи на воді та психологічна допомога постраждалим.
11. Історія та розвиток технологій пошуку та рятування при авіаційних аваріях.
12. Системи автоматичного сповіщення та сигналізації при авіаційних аваріях.
13. Використання дронів та безпілотних літальних апаратів у пошуково-рятувальних операціях.
14. Технології супутникового моніторингу та їх роль у рятувальних роботах.
15. Організація та координація міжнародних рятувальних операцій при авіаційних аваріях.
16. Сучасні методи та засоби для виявлення місцезнаходження авіаційних катастроф.
17. Роль інформаційних систем та баз даних у пошуково-рятувальних операціях.
18. Використання тепловізійних та інфрачервоних камер у пошуково-рятувальних роботах.
19. Методи роботи з постраждалими та надання першої допомоги при авіаційних аваріях.
20. Психологічна підтримка рятувальників та постраждалих при авіаційних катастрофах.
21. Використання водолазного обладнання та технологій при аваріях на воді.
22. Інноваційні рішення в області пошуково-рятувальних робіт для авіаційних аварій.
23. Технології евакуації постраждалих з місця авіаційних катастроф.
24. Історія та розвиток аварійно-рятувальних робіт на залізничному транспорті.
25. Технології виявлення та попередження аварій на залізничних коліях.
26. Методи та засоби рятування пасажирів при аваріях пасажирських поїздів.
27. Особливості рятувальних робіт при аваріях з небезпечними вантажами на залізниці.
28. Організація координації та управління аварійно-рятувальними роботами на залізничному транспорті.

29. Використання спеціалізованої техніки та обладнання для ліквідації наслідків залізничних аварій.

30. Роль та функції залізничних рятувальних служб та підрозділів.

31. Методи евакуації пасажирів та персоналу при залізничних аваріях.

32. Взаємодія залізничних служб з іншими рятувальними службами під час аварій.

33. Інноваційні рішення у сфері аварійно-рятувальних робіт на залізниці.

34. Навчання та підготовка персоналу залізничних рятувальних служб.

35. Аналіз великих залізничних аварій та їх наслідків: уроки для майбутнього.

36. Сучасні методи ліквідації наслідків аварій при перевезенні небезпечних вантажів залізницею.

37. Основи виживання рятувальників в екстремальних умовах: підготовка та адаптація.

38. Психологічна стійкість рятувальників: методи підтримки та відновлення.

39. Раціональне харчування та гідратація рятувальників під час аварійно-рятувальних робіт.

40. Засоби індивідуального захисту рятувальників: види, застосування та ефективність.

41. Організація медичної допомоги рятувальникам в екстремальних умовах.

42. Навчання рятувальників методам орієнтування на місцевості та навігації.

43. Техніка і технології передачі сигналів про місцезнаходження рятувальної групи.

44. Сучасні системи комунікації для рятувальних груп: від рацій до супутникового зв'язку.

45. Умовні сигнали та жести для координації рятувальних робіт: міжнародні стандарти та локальні варіації.

46. Використання дронів та інших безпілотних технологій для передачі сигналів рятувальним групам.

47. Методи виживання рятувальників у різних природних середовищах: ліс, гори, пустеля, вода.

48. Підготовка рятувальників до роботи в умовах радіаційного та хімічного забруднення.

49. Вплив стресових факторів на фізичний та психологічний стан рятувальників: профілактика та реабілітація.

50. Моделі організації роботи рятувальних команд у різних країнах: досвід та перспективи.

51. Культурні аспекти взаємодії рятувальних груп у багатонаціональних операціях.

52. Типи гірських виробок: конструкція, функції та особливості експлуатації.

53. Причини та особливості виникнення надзвичайних ситуацій у підземних виробках.

54. Види надзвичайних ситуацій у шахтних спорудах: обвали, вибухи, затоплення.

55. Методи запобігання та мінімізації ризиків надзвичайних ситуацій у гірничих виробках.

56. Організація гірничорятувальних робіт: структура, завдання та координація.

57. Екіпірування та засоби індивідуального захисту гірничорятувальників.

58. Сучасні технології та обладнання для проведення гірничорятувальних робіт.

59. Ліквідація пожеж у підземних виробках: методи, технології та особливості.

60. Ізоляційні перемички: види, функції та технології встановлення.

61. Психологічна підготовка рятувальників до роботи в екстремальних підземних умовах.

62. Досвід міжнародних рятувальних операцій у підземних виробках: приклади та аналіз.

63. Правове регулювання та стандарти безпеки гірничорятувальних робіт.

64. Вплив геологічних умов на організацію рятувальних робіт у шахтах.

65. Навчання та тренування гірничорятувальних команд: програми та методики.

### **Форми та методи навчання і викладання**

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчальні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

### **Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти**

#### **Засоби оцінювання**

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: екзамени,

стандартні тести, реферати, презентації результатів виконаних завдань та досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах; завдання на тренажерах, реальних об'єктах; інші види індивідуальних та групових завдань.

**Оцінювання самостійної роботи.** Результати самостійної роботи спеціально не оцінюються, але виявляються під час діагностики знань з навчальної дисципліни. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з іншим навчальним матеріалом дисципліни і оцінюється за критеріями відповідного підсумкового контролю.

### Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою.

### Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться у формі усного та письмового опитування, у вигляді оцінювання володіння навичками ведення аварійно-рятувальних робіт, виконання письмових завдань, практичних ситуацій, контрольної модульної роботи, тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі усного екзамену з виконанням практичних вправ.

**Розподіл балів, які отримують здобувачі денної форми навчання, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є: - екзамен**

Види навчальних занять	Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами навчальних занять
<b>I. Поточний контроль</b>			
Модуль 1	лекції	5	
	практичні заняття	7	60
	за результатами виконання контрольних (модульних) робіт (модульний контроль)*	1	15
Разом за модуль 1			75
Разом за поточний контроль			
<b>II. Індивідуальні завдання</b>			5
<b>III. Підсумковий контроль (екзамен)</b>			20
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи			100

**Розподіл балів, які отримують здобувачі денної форми навчання, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є: - *екзамен***

Розподіл балів								
Модуль 1							Підсумковий контроль (екзамен)	Сума балів за дисципліну
T1	T2	T3	T4	T5	Модульна контрольна робота	Індивідуальні завдання		
20	5	5	10	20	до 15	до 5	20	100

**Розподіл балів, які отримують здобувачі заочної форми навчання, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є: *екзамен***

Розподіл балів								
Модуль 1							Підсумковий контроль (екзамен)	Сума балів за дисципліну
T1	T2	T3	T4	T5	Контрольна робота	Індивідуальні завдання		
			10		до 40	до 25	25	100

Примітки: за виконання творчих робіт з навчальної дисципліни здобувачу можуть нараховуватися додаткові, заохочувальні бали. Сума заохочувальних балів не має перевищувати 20. Максимально можлива сума підсумкової оцінки з дисципліни (з урахуванням додаткових заохочувальних балів) – 100 балів. Види творчих робіт та критерії щодо їх оцінювання наведені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти.

**Поточний контроль.**

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті: проводиться на кожному практичному занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на заняттях та набутих навичок під час виконання завдань практичних робіт.

**Модульний контроль.**

Критерії оцінювання знань здобувачів під час виконання модульної контрольної роботи (оцінюється в діапазоні від 0 до 40 балів) полягає у підрахунку правильних відповідей на тестові запитання.

**Індивідуальні завдання.**

Критерії оцінювання індивідуальних завдань.

Індивідуальне завдання є однією з форм самостійної роботи здобувачів вищої освіти, що передбачає виконання завдання з окремих дисциплін, визначених робочою програмою навчальної дисципліни.

Здобувачу вищої освіти необхідно обрати одну з рекомендованих тем та самостійно виконати поглиблене теоретичне дослідження. Результати дослідження оформити звітом у формі реферату та презентації.

Критерії оцінювання індивідуальної роботи здобувачів (оцінюється в діапазоні від 0 до 5 балів).

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час

відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат), уміння публічно чи письмово представити звітний матеріал, якість представленого презентаційного матеріалу.

Здобувачу вищої освіти необхідно обрати одну з рекомендованих тем з тематики індивідуальних завдань та самостійно виконати поглиблене теоретичне дослідження. Результати дослідження оформити звітом у формі реферату, наукової статті або презентації.

Зміст індивідуального завдання – це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, семінарських та практичних, охоплює декілька тем або зміст навчального курсу в цілому.

Індивідуальні завдання виконуються здобувачами самостійно, а окремі види індивідуальних завдань (наукові тези, стаття, науковий проект) виконуються під керівництвом науково-педагогічного працівника. У тих випадках, коли завдання носять комплексний характер, до їх виконання можуть залучатися кілька здобувачів, у тому числі здобувачі, які навчаються на різних факультетах (у структурних підрозділах) і за різними освітніми програмами.

Індивідуальні завдання виконуються в терміни, передбачені робочим навчальним планом або робочою програмою відповідної навчальної дисципліни. Індивідуальне завдання з певної навчальної дисципліни є складовою структурною частиною навчальної дисципліни. Індивідуальне завдання, як і інші частини модуля в межах залікового кредиту, оцінюється та має питому частку в підсумковому оцінюванні залікового кредиту курсу.

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час семінарських занять, так і під час самостійної роботи.

### **Підсумковий контроль.**

Критерії оцінювання знань здобувачів на екзамені проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться у формі екзамену який включає в себе відповідь на питання з білетів.

Кожен варіант екзаменаційного білету складається з трьох теоретичних питань та практичного завдання. Практичні завдання виконуються за нормативами навчальних вправ для підготовки особового складу аварійно-рятувальних підрозділів. Теоретичні питання оцінюються за повнотою відповіді.

### **Політика викладання навчальної дисципліни**

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

3. З навчальною метою під час заняття мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з дозволу викладача.

4. Відпрацювання пропущених практичних занять проводиться згідно розкладу консультацій з навчальної дисципліни (розклад планових консультацій складається окремо на кожний семестр, додаткові індивідуальні консультації проводяться за попередньою домовленістю з викладачем).

5. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.



## РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

### Література

1. Аветисян В. Г., Адаменко М. І., Александров В. Л. та ін. Рятувальні роботи під час ліквідації НС, ч. І: Посібник. Київ : Основа, 2006.
2. Вибухонебезпечні наслідки воєнного стану. Виклики та протидія : навчальний посібник / . В. Сукач, С. А. Фірсов, О. О. Чечнева та ін. – Кременчук, 2022. – 169 с.
3. Вибухові боєприпаси : Посібник для України / друге видання GICHD, 2022.
4. Дії підрозділів ДСНС України в умовах воєнного стану : навчальний посібник / Мирослав Коваль, Дмитро Чалий, Віктор Ковальчук, Дмитро Федоренко та ін. – Львів : ЛДУБЖД, 2023. – 308 с.
5. Довідник керівника гасіння пожежі : [Науково-виробниче видання]. – Київ : ТОВ «Київська книжково-журнальна фабрика», 2017. – 320 с.
6. Дос 9137-AN898 Керівництво по аеропортовим службам. Частина 1. Рятування і боротьба з пожежею. Видання четверте, 2015 р.
7. Засоби індивідуального та колективного захисту : навчальний посібник / Дмитро Федоренко та ін. – Черкаси : Видавець Третяков О. М., 2022. – 238 с.
8. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18.01.2001 р. №2245-III.
9. Закон України “Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності” (2022). URL: Про основні засади державної...від 13.12.2022 №2834-IX (rada.gov.ua).
10. Кодекс цивільного захисту України ст. 1-2, 22-29 (02.10.2012 р. №5403-VI р.).
11. Методи і засоби деконтамінації : навчальний посібник / Дмитро Федоренко, Віктор Покалюк та ін. – Черкаси : Видавець Вовчок Ольга, 2020. – 135 с.
12. Методологічні підходи до організації національно-патріотичного виховання курсантів ЗВО системи МВС і формування у них патріотизму як комплексної особистісної і базової професійної якості /Інна Ящук, Наталія Казакова // Молодь і ринок. — 2023. — № 8. — С. 67-72
13. Наказ Держспоживстандарту України від 11.10.2010 р. №457 «Класифікатор надзвичайних ситуацій» ДК 019:2010.
14. Наказ ДСНС 28.01.2020 №80 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку дій аварійно-рятувальних формувань ДСНС під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій (небезпечних подій), пов'язаних із дорожньо-транспортними пригодами».
15. Наказ ДСНС України №601 від 06.11.2017 р. «Про затвердження Положення про мобільні оперативні групи апарату ДСНС України».
16. Наказ ДСНС від 17.09.2014 №527 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо застосування кінологічних підрозділів ДСНС України під час проведення пошуково-рятувальних робіт».
17. Наказ МВС від 16.03.2015 р. № 279 «Про затвердження Правил авіаційного пошуку та рятування в Україні».
18. Наказ МВС від 03.07.2014 р. №631 «Про затвердження Положення про Оперативно-рятувальну службу цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій».
19. Наказ МВС від 06.02.2020 №99 «Про затвердження Положення про визначення та застосування спеціальних транспортних засобів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту».
20. Наказ МВС від 06.08.2018 р. №658 «Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій».
21. Наказ МВС від 13.11.2014 №1213 «Про затвердження Порядку ведення реєстру атестованих аварійно-рятувальних служб».
22. Наказ МВС від 20.04.2023 р. №326 «Положення про функціональну підсистему «Система управління силами та засобами цивільного захисту» єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ».

23. Наказ МВС України №340 від 26.04.2018 р. «Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та Статуту дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж».

24. Наказ МНС України №733 від 13.10.2008 р. Рекомендації щодо захисту особового складу підрозділів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС України під час гасіння пожеж та ліквідації наслідків аварій за наявності небезпечних хімічних речовин (аміак, хлор, азотна, сірчана, соляна та фосфорна кислоти).

25. Наказ МНС України від 07.05.2007 р. №312 «Про затвердження Правил безпеки праці в органах і підрозділах МНС України».

26. Наказ МНС України від 22.09.2011 р. №1017. Рекомендації щодо організації гасіння пожеж підрозділами МНС на промислових об'єктах підвищеної небезпеки з наявністю небезпечних хімічних речовин.

27. Наказ МОУ від 29.12.2016 №736 «Про затвердження Правил пошуково-рятувального забезпечення польотів державної авіації України».

28. Наказ МНС від 12.06.2012 р. №891 «Про затвердження Порядку проведення пошуково-рятувальних робіт на об'єктах туристичних відвідувань».

29. Наказ МНС від 07.08.2009 №511 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо режимів робіт особового складу підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту у засобах індивідуального захисту у зонах хімічного та радіоактивного забруднення».

30. Наказ ДСНС України від 23.06.2014 №335 «Про затвердження Концепції патріотичного виховання особового складу органів і підрозділів ДСНС України».

31. Наказ МВС від 12.07.2024 р. № 484 «Про затвердження Типового статуту (положення) аварійно-рятувальної служби».

32. Окреме доручення Голови Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 22.03.2022 р. №022-01-одппу «Методичні рекомендації щодо організації гасіння пожеж в природних екосистемах в районах ведення бойових дій, алгоритм дій особового складу у разі виявлення на місці загорянь вибухонебезпечних предметів, а також надання домедичної допомоги у разі отримання мінно-вибухових травм».

33. Освітньо-професійна програма «Цивільний захист» для підготовки здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти в галузі знань 26 «Цивільна безпека» спеціальністю 263 «Цивільна безпека».

34. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 р. №11. «Положення про єдину державну систему цивільного захисту».

35. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 листопада 2013 р. №828 «Про затвердження Порядку атестації аварійно-рятувальних служб і рятувальників».

36. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 р. №175. Методика оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру.

37. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.03.2004 р. №368 «Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями».

38. Постанова КМУ від 26.06.2013 р. №444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях».

39. Правила охорони праці під час виконання робіт на висоті : Наказ №62 Держгірпромнагляду від 27.03.2007 р.

40. Правила безпеки та порядку ліквідації наслідків аварійних ситуацій з небезпечними вантажами при перевезенні їх залізничним транспортом. Наказ Міністерства транспорту України від 16.10.2000 № 567, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23 листопада 2000 р. за № 857/5078.

41. Рекомендації до розроблення модульної навчальної програми для осіб молодшого, середнього та старшого начальницького складу ДСНС України, які беруть участь в реагуванні на події з небезпечними хімічними, радіоактивними та біологічними речовинами. – Київ: Ваїте, 2021. – 80 с.

42. Реагування на біологічні загрози : Збірник довідкової інформації для підготовки занять. – Київ : Ваіте, 2021. – 56 с.
43. Реагування на хімічні загрози : Збірник довідкової інформації для підготовки занять. – Київ : Ваіте, 2021. – 88 с.
44. Реагування на радіаційні загрози : Збірник довідкової інформації для підготовки занять. – Київ : Ваіте, 2021. – 84 с.
45. Розробка web-сервісу для проведення аварійної оцінки обстановки при аваріях на хімічно небезпечних об'єктах та транспорті : Звіт про ДКР (заключ.) / Державна служба України з надзвичайних ситуацій ; Керівник роботи В. М. Нуянзін. – № держреєстрації 0117U001090. – Черкаси, 2018. – 88 с. : ілюстр.
46. Розробка рекомендацій щодо відбору проб для контролю небезпек хімічного та радіоактивного походження : Звіт про НДР (заключ.) / Державна служба України з надзвичайних ситуацій ; Керівник роботи В. М. Нуянзін. – № держреєстрації 0119U001104. – Черкаси, 2020. – 117 с. : ілюстр.
47. Словінський В., Федоренко Д., Кришталь В. Тактика проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт при руйнуванні будівель : навчальний посібник – Черкаси : ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля, 2015. – 128 с.
48. Федоренко Д., Покалюк В. Методи і засоби деконтамінації : навчальний посібник. Черкаси: Видавець Вовчок Ольга, 2020. – 135 с.

### **Інформаційні ресурси**

1. Офіційний сайт ДСНС України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dsns.gov.ua>.
2. Офіційний сайт президента України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Верховної Ради України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>.
4. Урядовий портал: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
5. Генеральний штаб ЗСУ / General Staff of the Armed Forces of Ukraine: Оперативна інформація щодо російського вторгнення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.GeneralStaff.ua/?locale=uk-UA>

### **Розробник:**

доцент кафедри  
пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт



Дмитро ФЕДОРЕНКО